

17.3.2020

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi**Lausuntopyyntö asiassa E 11/2020 vp Valtioneuvoston selvitys:
Päästökauppaa koskevat valtiontuen suuntaviivat vuoden 2020 jälkeen;
komission luonnos suuntaviivoiksi**

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastolta (KKV) asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston selvityksestä, joka on tehty päästökauppaan liittyvästä valtiontuen suuntaviivoja koskevasta komission tiedonannosta. Erityisesti on kyse säännöistä, joiden mukaan jäsenvaltiot saavat kompensoida päästökaupasta aiheutuvaa sähkön hinnannousua niille yrityksille, joilla on merkittävä hiilivuodon riski.

Komission neuvotteluihin tuoma ehdotus muuttaa kompensaatiotuen myöntämissääntöjä mm seuraavasti:

- 1) tuen määräytymiskaavaa muutetaan laskemalla tuki-intensiteetin enimmäisarvoa
- 2) toimialoja, joille tukea voidaan myöntää, supistetaan 20 toimialasta 8:aan
- 3) myös tukea saavilta pk-yrityksiltä vaaditaan energiakatselmus 4 vuoden välein (aiemmin vain suurilta yrityksiltä), ja
- 4) suurille yrityksille tulee vaatimus täyttää yksi kolmesta investointivaihtoehdosta, jotka tähtäävät energiatehokkuuteen.

Suomen kannassa tuetaan periaatteellisesti energiatehokkuusehdotuksia. Tuen myöntökaavan ehdotettua tuki-intensiteetin enimmäisarvoa Suomi haluaisi tiukentaa ja tehdä siitä ajassa laskevan. Toimialoja, joille arvioidaan kohdistuvan merkittävää hiilivuotoriskiä, vielä tarkastellaan.

Ensimmäiseksi KKV muistuttaa, että yritystuet yleensä vääristävät markkinoita, vaikka määrittävätkin vain osan yritysten kilpailuolosuhteista. Maiden väliset erot verotuksessa (ml. päästökauppa), muissa kustannuksissa ja tuottavuudessa voivat hyvinkin olla yksittäisiä tukia merkittävämpiä kansainvälisen kilpailun kannalta.

Kompensaatiotuen lähtökohtana on kuitenkin tilanne, jossa kansainväliset markkinat ovat jo vääristyneet, koska sähkön hintaa nostava päästökauppa ei koske maailman kaikkia yrityksiä. Tällöin on perusteltua tarkastella, miten merkittävästä vääristymästä on kyse, ja kannattaako syntyneitä vääristymiä erikseen kompensoida sallimalla muuten markkinoiden toiminnan

17.3.2020

kannalta epätoivotut yritystuet. Jos vääristymä kannattaa kompensoida maksamalla tukia, on myös määriteltävä, kuinka suurilla tuilla vääristymää on syytä kompensoida, onko tuen suuruuden perusteltua muuttua ajassa ja liitetäänkö vääristymää kompensoivien tukien maksamiseen muita ehtoja.

KKV pitää ehdotettua Suomen kantaa kiristyvistä kriteereistä ja energia-tehokkuusvelvoitteista perusteltuna. Puhtaan teknologian tukien merkitys on suuri energiamurroksen alkuvaiheessa, mutta aikaa myöten tukia voidaan asteittain pienentää. Silloin kun puhutaan jo vakiintuneista, puhtaamman energian muodoista, puhtaamman energian tukeminen ei ole enää yhtä tehokasta. Uusien teknologioiden käyttöönottoa voi tosin olla perusteltua tukea joskus myöhemminkin, jos puhtaan teknologian kehityksestä ja sen kopioimisesta on hyötyä myös muille kuin ensimmäisenä puhtaampaan teknologiaan investoineelle yritykselle. Tukien myöntämisessä on kuitenkin aina syytä olla kriittinen ja tehdä huolellinen vaikutusarviointi.

Kriittinen tukea mahdollisesti saavien *toimialojen tarkastelu* on myös järkevää ja ennakoitavuuden vaatimuksesta huolimatta tuettavien joukko voi muuttua ajassa. Olennaista on arvioida, onko kyseisillä toimialoilla hiilivuotoriskin lisäksi potentiaalia puhtaamman teknologian kehittämiseen. Edelliseen tukikauteen verrattuna uudella tukikaudella Suomi ei enää voisi tukea lannoitemineraalien louhintaa, lannoitteiden ja tyyppiyhdisteiden valmistusta, kuparin valmistusta ja ensiömuovin tuotantoa. Näiden sektoreiden tukeminen on loppuvalla tukikaudella ollut huomattavasti pienempää kuin esimerkiksi edelleen tukien piiriin mahtuvien massan- ja paperinvalmistuksen, sekä raudan, teräksen ja rautaseosten valmistuksen. Suhteutettuna näidenkin sektorien työvoimakustannuksiin myönnettyt tuet ovat olleet suurimmillaan prosentin luokkaa, joten ei ole selvää, että nimenomaan kyseinen tuki on ollut ratkaisevassa asemassa pienentämässä hiilivuodon riskiä. Tarkastelua tulisi kuitenkin parhaimmillaan tehdä suhteessa kilpailijamaiden kustannustasoon.

Päästökauppa parhaimmillaan vaikuttaa tuotantorakenteisiin siten, että ilmastokuormitus otetaan riittävästi huomioon. Päästökaupan rajoittuminen vain eurooppalaiseen tuotantoon voi kuitenkin johtaa kilpailukykyisen tuotannon siirtymiseen heikompien ilmastostandardien maihin. Kompensaatiotuki on kehitetty tähän. Komission tiedonanto ja siitä kehitetyt Suomen kannat vaikuttavat alustavan tarkastelun jälkeen perustelluilta. Yksittäisiä tukia tärkeämpää on varmistaa toimintaympäristön kokonaisuus.

Tuulia Hakola-Uusitalo
tutkimusjohtaja